

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012

Seduta dils 9 da november 2012

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
venderdis, ils 9 da november 2012, dallas 19³⁰ – 22²⁵ uras
ella sala Peter Kaiser en Claustra

Presidi: Rita Huonder-Tenner

Actuar: Ervin Maissen

Presents:

a) Cussegl	Clemens Berther Heinrich Berther Robert Cajacob Bernadetta Caminada-Mühlebach Giusep Columberg Victor Flepp	Martina Gienal-Caviezel Emerita Flepp-Degonda Rita Huonder-Tenner Jordana Lozza-Desax Flavio Murer Alfred Spescha
b) Suprastonza communala	Dumeni Columberg Madlen Deflorin-Spescha Cecilia Maissen-Desax	Iso Mazzetta Roger Tuor
c) Canzlist communal	Andri Hendry	
d) Referent	dr. iur. Frank Schuler	
e) Perstgisas	Pius Huonder	Pirmin Lozza
f) Hosps	12 persunas 11 (niev eligi cussegliers)	

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

"Jeu beneventel vus a nossa trentavla seduta dil cussegl da vischnaunca dalla perioda d'uffeci 2009/12.

Las elecziuns communalas ein gia vargadas ed jeu gratuleschel a tut ils reeligi e nieveligi e giavischel a tuts in bien maun per empelar nossa vischnaunca sin buna via ils proxims 4 onns.

TAG taxa turistica, quei ei momentan ina lescha che caschuna grondas emoziuns en igl entir Grischun. La lescha ei complexa ed ei drova bia temps e capientscha per saver s'imaginar tgei che quei vul dir. Jeu sun suenter tuttas informaziuns e madira ponderaziun tuttina dil meini che nus stuein approbar la lescha davart taxas pil turissem pigl entir Grischun. Nus da Sedrun e Mustér pratichein per gronda part gia oz quei modus ed aschia fuss quei buca ina midada che muntass ina gronda grevezia finanziala. Mo senza il turissem savein nus ella periferia serrar las portas e marschar el center.

Era la Ligia Romontscha ha polarisau ils davos meins l'entira Romontschia. Igl ei presapauc sco ella politica. Mo interessantamein essan nus dalla Surselva duront gleiti in tschentaner buca vegni risguardai sco impurtonta petga romontscha. Ei ha mai tunschiu per in sursilvan alla testa dalla Ligia Romontscha. Mo nus astgein mai piarder la curascha ed igl engaschi per nies lungatg romontsch.

Nossa organisaziun turistica Sedrun Mustér ha era occupau il davos temps nies commember dil cussegl da vischnaunca, Giusep Columberg, che astga presidiar quella impurtonta organisaziun. Ina clara signalisaziun ei la collaboraziun cun il niev construct turistic Andermatt - Sedrun Arena e cun Mustér.

Las pendicularas Mustér han festivau il giubileum da 40 onns. La broschura creada per quella occasiun demuossa ch'ils responsabels han adina puspei stuiu sbatter cun bia difficultads. Tuttina eisi gartegiau d'empalar quella impurtonta interpresa per nossa vischnaunca en ina buna direcziun. Naturalmein ei quella vegnida menada tenor criteris economics e magari in tec cun strategias conservativas. Las pendicularas han muentau bia ils davos 40 onns e dau bia lavur a vischinas e vischins direct ed indirect. Ina sauna cooperaziun denter vischnaunca e pendicularas ei d'enorma impurtonza el futur.

Oz sa il parlament communal decider l'emprema gada sur d'ina iniziativa communal. Iniziativas polariseschan sin palancau communal, cantunal e federal. Impurtont ei da serestrenscher sin ils fatgs e schar las emoziuns dalla vart. Jeu sun perschuada ch'il cussegl ha preparau bein quella fatschenta e vegn a prender ina decisiun ponderada."

Mortoris:

Cun in bien patratg lein nus seregurdar dils defuncts, Emilia Camata da Cons, naschida ils 7 da schaner 1925 e morta ils 29 d'uost 2012; Ursula Flepp-Cathomas da Raveras, naschida ils 31 d'october 1922 e morta ils 3 da settember 2012; Philipp Blumenthal-Knecht, anteriur posttenent, naschius ils 4 da mars 1934 e morts ils 17 d'october 2012.

Ils defuncts ruaussien en pasch.

- Tractandas:*
1. Protocol nr. 29-2009/2012
  2. Iniziativa per ina midada dalla constituziun communal concernent l'elecziun e la funcziun dalla cumissiun da gestiun (messadis nr. 45- e 45.1-2009/2012)
  3. Regulativ dalla Biblioteca populara Disentis/Mustér e contuorn (messadi nr. 46-2009/2012)
  4. Regulativ per il survetsch dentari da scola: Revisiun totala (messadi nr. 47-2009/2012)
  5. Credit per la cumpra d'ina maschina per il menaschi tecnic (messadi nr. 50-2009/2012)
  6. Credit per la sanaziun dil parcadi Centrum (messadis nr. 46- e 46.1-2009/2012)
  7. Direcziun communal (messadi nr. 51-2009/2012)
  8. Preventiv 2013 (messadi nr. 52-2009/2012)
  9. Verificaziun dall'elecziun dalla suprastanza communal 2012 (messadi nr. 53-2009/2012)
  10. Agenda 2013
  11. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

1. Protocol nr. 29-2009/2012

Protocol nr. 29-2009/2012

Il protocol ei vegnius tarmess tier per posiziun. Enteifer ils 5 dis fixai ei vegniu inoltrau neginas objecziuns.

Il protocol nr. 29-2009/2012 dalla seduta dils 24 d'uost 2012 vegn approbaus senza opposiziun.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

2. Iniziativa per ina midada dalla constituziun communal concernent l'elecziun e la funcziun dalla cumissiun da gestiun (messadis nr. 45- e 45.1-2009/2012)

President communal

La suprastanza communal ha suttamess ils 22 da zercladur 2012 ad uras la fatschenta al cussegl da vischnaunca. En ina discussiun animada ha il cussegl decidiu la finala da remetter la fatschenta alla suprastanza communal cun l'incarica *d'examinar da rudien la problematica giuridica, specialmein concernent proceduras e termin e da silsuentar suttametter in messadi surluvrau al parlament communal.*

La suprastanza communal ha anflau ella persuna da dr. iur. Frank Schuler ina persuna qualificada sil sector dil dretg costituziunal. Dr. Schuler ha fatg part da differents projects cantunals en connex cul dretg costituziunal. El vegn a dilucidar sez sias ponderaziuns francadas en siu pareri.

La suprastanza communal constatescha che l'iniziativa ei valeivla. Plinavon ha ella, sin fundament dallas experientschas fatgas, sco era dil rapport giuridic decidiu da desister da suttametter al cussegl da vischnaunca ina cunterproposta. Il sistem actual ei secumprovaus. La cumissiun da gestiun ademplescha las incaricas fixadas ella constituziun communal. Ella ei in organ parlamentar ed ha aschia era la funcziun d'ina cumissiun predeliberonta per il plan da finanzas, il preventiv ed il quen sco era per tuttas fatschentas da tempra finanziaria. Il sistem introducius avon quater onns ha dau negina caschun per reclamaziuns.

Aschinavon che l'iniziativa vegn approbada, vegn il cussegl da vischnaunca a stuer examinar tgei modificaziuns dallas leschas e dils regulativs ch'ei necessarias per ch'il sistem politic sappi funcziunar correctamein.

Dr. iur. Frank Schuler

Il giurist ha examinau las damondas che sepresentan en connex cun l'iniziativa e resumau sias ponderaziuns en in rapport da 15 paginas. Quel ei vegniun suttamess ensemen cul messadi als commembers dil cussegl da vischnaunca.

La cumissiun da gestiun ei primarmein in organ da controlla. Ella controllescha il quen e la gestiun dil menaschi communal, tracta il preventiv e suttametta propostas. La cumissiun da gestiun ei autorisada da prender envesta dils conclus dils organs comunals e giudichescha, schebein las pretensiuns legalas ein vegnidadas observadas. Pertuccont quen e preventiv suttametta la cumissiun da gestiun in rapport per mauns dil cussegl da vischnaunca. La cumissiun da gestiun sa far sulettamein propostas. Ella ha neginas cumpetenzas da prender decisiuns ni da revocar ina decisiun d'in organ communal. La cumissiun da gestiun fuorma la cunscienza finanziaria dalla vischnaunca.

La constituziun communal preveda che l'iniziativa stoppi vegnir tractada enteifer 6 meins. Quei termin ei en quei senn impurtonts per garantir che la fatschenta vegni tractada enteifer in temps nizeivel. Per sclarir tuttas damondas detagliadamein e saver preparar la fatschenta cun la duida seriusadad ei il termin da 6 meins fetg cuorts.

Tenor la pratica cantunala ei il termin observaus en quei mument che la fatschenta ei vegnida tractada dil cussegl da vischnaunca. L'iniziativa ei silsuentar da suttametter enteifer il termin da votaziun il pli maneivel alla votaziun. En quei senn setracta ei d'in termin da votaziun regular. Aschinavon ch'il termin sa tuttina buca vegnir observaus, sto l'autoridad denton buca quintar cun sancziuns. Decida il cussegl da vischnaunca questa sera davart l'iniziativa ei il termin fixaus ella constituziun observaus.

Leu nua ch'ei exista negina radunonza communal, eis ei usitau che la cumissiun da gestiun vegn eligida dil parlament e ch'ella far era part da quel. Igl ei denton ina damonda politica, schebein quei ei giavischau. Las disposiziuns transitorias dall'iniziativa san denton buca vegnir realisadas enteifer il termin ch'ils iniziants prevedan.

Per saver controllar il quen 2012 sto la cumissiun da gestiun saver entrar l'entschatta schaner 2013 en vigur. Cass cuntrari san il quen ed il rapport da gestiun buca vegnir examinai enteifer ils termins previ. Per saver menar atras la votaziun aunc uonn ei il termin da preparaziun memia cuorts. Havess la votaziun liug cuort avon Nadal, stuess ins aunc preparar las prescripziuns corrispudentas e silsuentar l'elecziun dalla cumissiun da gestiun. La cumissiun savess vegnir eligida pér tard el decuors digl onn 2013.

Sco alternativa sepresenta la pusseivladad che las disposiziuns transitorias vegnan declaradas per nunvaleivlas. La finamira dall'iniziativa savess vegnir realisada cun las proximas elecziuns ordinarias. Ina midada dil cuoz d'uffeci da quater onns basegna denton in conclus dil pievel, perquei che sulettamein la cuminonza dils votants ei autorisada da midar il cuoz d'uffeci stipulaus ella constituziun communal. El rom d'ina cunterproposta savess il pievel decider ch'il temps d'uffeci per la cumissiun da gestiun vegness scursanius.

Aschinavon che l'iniziativa vegn approvada, eis ei necessari d'examinar tuttas prescripziuns communalas che pertuccan la funcziun dalla cumissiun da gestiun e sia relaziun cun il cussegl da vischnaunca e la suprastonza communal, en special il regulativ da fatschentas, evtl. era la constituziun communal, ni era la lescha davart ils dretgs politics. Las incaricas dalla cumissiun da gestiun ston vegnir examinadas ed evtl. circumscrettas da niev. La cumissiun da gestiun ha el cass che l'iniziativa vegn approvada buca pli las pusseivladads d'ina cumissiun predeliberonta dil cussegl da vischnaunca.

Discussiun generala

Cussegliaer Heinrich Berther

Engrazia per las expectoraziuns supplementaras dil cussegliaer giuridic. Ei semuossa ch'igl ei necessari d'anflar sligaziuns pragmaticas e tuts ein envidai da contribuir leutier.

En siu pareri scriva il giurist ch'ils iniziants pretendien per la cumissiun da gestiun l'incompatibilitad cun auters organs communal. Ein ins cheu dil meini ch'ei setracta d'in sbagl, ni ei il giurist sez da quei meini?

Dr. iur. Frank Schuler

La finamira dils iniziants ei l'incompatibilitad dils commembers dalla cumissiun da gestiun cun auters organs. Quei sa esser l'intenziun vulenta dils iniziants, denton era quella da survegilar la lavur dil cussegl da vischnaunca. Ils burgheis han denton autras pusseivladads d'intervegnir, numnadamein cun far diever dils mieds legals cun in recuors alla Dertgira administrativa. La cumissiun da gestiun ei en mintga cass in organ da controlla denton senza la cumpetenza d'abolir conclus d'ina autoridad. Ella sa sulettamein visar vi sin las munconzas e pretender las correcturas necessarias.

Cussegliera Martina Gienal

Vegness l'iniziativa dil pievel suttamessa aunc el decuors digl onn 2012 alla votaziun dil pievel, savess il niev eligiu cussegl da vischnaunca eleger l'entschatta schaner 2013 la cumissiun da gestiun per in temps limitau? Vegness la votaziun stuschada sin il proxim termin ordinari savess l'elecziun dalla cumissiun da gestiun medemamein succeder per in temps limitau?

Dr. iur. Frank Schuler

Ina votaziun davart l'iniziativa ei pussevla sil pli baul la secunda mesadad da december. Era sche la votaziun havess liug pér il schaner ni ils 3 da mars 2013 (termin ordinari da votaziuns) havess quei negin'influenza sin la necessitad d'eleger la cumissiun. La cumissiun da gestiun sto saver entrar l'entschatta schaner 2013 en funcziun per ch'il quen ed il rapport da gestiun 2012 sappien vegnir examinai.

Il cussegl da vischnaunca ei buca autorisau da decider davart il cuoz d'ina perioda d'uffeci. Quella decisiun cumpeta sulettamein alla cuminonza dils votants. Ei exista denton la pussevladad da suttametter ina reglamentaziun corrispundenta cun l'iniziativa alla cuminonza dils votants.

Cusseglier Heinrich Berther

La formulaziun el regulativ da fatschentas davart l'incarica dalla cumissiun da gestiun ei suenter la revisiun totala dalla constituziun communal buca vegnida midada.

Pertgei fuss ei, el cass che l'iniziativa vegness approvada, necessari da reveder art. 53, al. 4 dil regulativ da fatschentas?

Dr. iur. Frank Schuler

Ha examinau sulettamein las prescripziuns en vigur. Vegness l'iniziativa approvada e vegness la cumissiun da gestiun eligida el futur entras la cuminonza dils votants cun observar l'incumpatibilitad d'uffeci, stuess art. 53, al. 4 vegnir examinaus. Quei sedat era dil fatg che la cumissiun da gestiun fagess lu buca pli part dil cussegl da vischnaunca. L'examinaziun fuss ina consequenza logica dalla midada.

Igl ei buca aschia che la formulaziun actuala d'art. 53, al. 4 fuss giuridicamein buca correcta. Quei fuss denton ina consequenza dalla decisiun dil pievel. La cumissiun da gestiun survegness in'autra posiziun e funcziun che quei ei actualme in il cass. Per quei fuss ei necessari d'examinar la situaziun nova dalla cumissiun da gestiun.

Sin fundament dallas damondas tschentadas vesa el duas pussevladads:

L'iniziativa vegn suttamessa alla cuminonza dils votants cun la damonda, schebe in il cuoz d'uffeci per la cumissiun da gestiun, eligida il schaner 2013, duei vegnir limitaus.

L'iniziativa vegn suttamessa alla votaziun dil pievel senza propostas supplementaras. Vegn l'iniziativa approvada, succeda ina revisiun parziala dalla consituziun communal cun las ulteriuras adattaziuns. El rom d'ina revisiun parziala dalla constituziun communal decida la cuminonza dils votants co e cu la cumissiun da gestiun vegn eligida.

Cusseglier Victor Flepp, president dalla cumissiun da gestiun

"La cumissiun da gestiun ha tractau en ina seduta extraordinaria dils 8 da november 2012 las formalitads dall'iniziativa tenor la constituziun ed ils regulativs, sco era consultau il pareri giuridic da dr. Schuler. Nus havein era tratg en consideraziun la circulara dils iniziants. Il tractament da quella fatschenta ei succedius senza emeziuns e tenor criteris dil fatg.

Nus lessen palesar cuort e bien nossas ponderaziuns.

1. L'iniziativa ei sco constatau da pliras varts valeivla.
2. Il parlament ei sebasond sin la costituziun ed il regulativ da fatschentas obligaus da tractar oz l'iniziativa, num ch'ei vegni ord il miez dil cussegl da vischnaunca fatg valer arguments pesonts ch'ei aunc da sclarir.
3. Tenor art. 18 dalla costituziun communal *sto ina iniziativa valeivla vegnir tractada sis meins suenter ch'ella ei vegnida inoltrada. Schai la proposta ella cumpetenza dalla suprastanza communal ni dil cussegl da vischnaunca e corrispunda l'autoridad cumpetenta ad ella, croda ina votaziun dil pievel.*

Sin proposta d'ina commembra dil cussegl da vischnaunca ha il parlament returnau la fatschenta alla suprastanza communal cun l'incarica da sclarir la situaziun giuridica pertuccont l'iniziativa. Igl ei daveras l'emprema gada ch'il cussegl da vischnaunca vegn confruntaus cun ina fatschenta da tal gener. In sclariment giuridic ei da tut temps legitims. Il cussegl da vischnaunca sto haver las informaziuns necessarias per saver valetar, giudicar e silsuenter era decider. La procedura ei sesplegada sur entgins meins, denton ha la cumissiun da gestiun buca constatau che la suprastanza communal havess retardau sappientivamein quella fatschenta. Ei ha duvrau il temps necessari.

4. La cumissiun da gestiun refusescha quell'iniziativa damai che nus havein ussa luvrau gest quater onns tenor il niev modell costituziunal e mai giu in sulet problem. Quei attestan era ils iniziants sco era la suprastanza communal. Pertgei midar caussas secumprovas!
5. Pertuccont ils termins da votaziun eis ei aschia che la suprastanza communal ei tenor art. 5 dalla lescha davart ils dretgs politics cumpetenta da fixar ils termins da votaziun - *la suprastanza communal fixescha il termin e l'organisaziun dallas votaziuns* - . Pia ei buca il cussegl da vischnaunca autorisau da decider davart quei fatg."

Cussegliera Martina Gienal

Muort la situaziun emozionalmeins cargada e sin fundament dalla declaronza ch'il pievel vegni aunc a saver decider uonn davart l'iniziativa e ch'igl intent da quella passi sco previu 2013 en vigur ha ella giu fatg la proposta da remetter la fatschenta alla suprastanza communal.

Ella ei perschuidida che la fatschenta havess saviu vegnir presentada ad uras alla cuminonza dils votants e che la procedura ei vegnida retardada. Cun festginar ei ella dil meini che l'iniziativa savessi aunc vegnir suttamessa avon Nadal alla cuminonza dils votants.

Cusseglia Robert Cajacob

Ei va cheu buca mo pil termin per la votaziun davart l'iniziativa. Ins havess pil mument aunc negins candidats per in'elecziun, aschia ch'ina elecziun dalla cumissiun da gestiun entras il pievel sin l'entschatta schaner fuss buca pusseivla. El ei denton dil meini ch'ins hagi rimnau ils davos 4 onns bunas experientschas cul sistem actual e sustegn la proposta da renviar l'iniziativa.

Cusseglia Heinrich Berther

Il retardament ei giustifiaus en vesta al fatg ch'ins ha saviu sclarir las damondas giuridicas entras ina persuna dil fatg. Il sistem actual ei denton secumprovas, perquei duess ins renviar l'iniziativa.

Votaziun

Cun 10 encunter 2 vuschs decida il cussegl da vischaunca:

- 1. da renviar l'iniziativa per ina midada dalla constituziun communal;*
- 2. da suttametter quei conclus alla votaziun communal tenor art. 32, lit.a dalla constituziun communal.*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

3. Regulativ dalla Biblioteca populara Disentis/Mustér e contuorn (messadi nr. 46-2009/2012)

President communal

La biblioteca ei ina impurtanta instituziun culturala da gronda muntada per nossa vischnaunca e regiun. Las personas, en specialmein dunnas, che s'engaschan cun grond anim per la biblioteca, meretan in resentiu engraziament per lur lavur en favur da nossa cultura. Ei setracta cheu d'ina simpla damonda giuridica, numnadamein d'autorisar la suprastanza communal da relaschar in reglament per l'indemnisaziun e d'integrar las finanzas el quen communal.

Cusseglier Heinrich Berther

Pren cun satisfacziun enconuschientscha dil tetel intercommunal sil frontispezi dil reglament. El admetta in cordial engraziament per la gronda lavur prestada dallas personas ch'ei s'engaschadas per la biblioteca populara.

Decisiun

Cun 12 encunter 0 vuschs decida il cussegl da vischnaunca d'approbar la revisiun parziala dil regulativ dalla Biblioteca populara Disentis/Mustér e contuorn.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

4. Regulativ per il survetsch dentari da scola: Revisiun totala (messadi nr. 47-2009/2012)

President communal

Questa sera astgein nus raccoltar ils fretgs dalla buna lavur dils davos quater onns.

Il cussegl da vischnaunca ei gia sefatschentaus pli baul cun quella damonda. Sin fundament dallas objecziuns fatgas ha il canzlist communal preparau in sboz a basa dallas prescripziuns dallas vischnauncas vischinontas.

Debatta d'entrada

Cussegliera Emerita Flepp

Dallas midadas che sedattan dalla nova reglamentaziun profiteschan aschibein geniturs sco era la vischnaunca. Perquei havess ella spetgau ch'ils geniturs sappien profitar enzanua dil respargn che sedat per la vischnaunca.

Ei vegn fatg negina proposta da buca entrar, aschia ch'il cussegl da vischnaunca tracta la fatschenta en detagl.

Discussiun da detagl

Art. 8 Cumpart communal

Cussegliera Emerita Flepp

A vesta che la vischnaunca sa cul niev sistem spargnar considerabels cuosts, duess ina part da quei respargn vegnir dabien als geniturs. Perquei propona ella d'alzar la contribuziun da 250.-- sin frs. 400.--.

President communal

Aunc ha la vischnaunca in quen ulivau, quei ch'ei in cletg a vesta dallas difficultads ch'autras vischnauncas han. Sco menziunau repetidamein drova ei denton precauziun e quei sin tuts secturs. Ils cuosts restonts pils geniturs duessen esser supportabels. In alzament da quei importo savess haver consequenzas per auters secturs. Perquei propona la suprastanza communal da renviar la proposta.

Cussegliaer Heinrich Berther

Ha la cumissiun da gestiun fatg ponderaziuns davart quella contribuziun e tgei posiziun pren ella concernent in evtl. augment?

Els proxims onns sto la vischnaunca quintar cun in augment considerabel dils cuosts da scola ella dimensiun da ca. frs. 250'000.--. A vesta da quella situaziun propona el da reducir la proposta da 400.-- sin frs. 300.--.

Cussegliaer Victor Flepp, president cumissiun da gestiun

A vesta dil pei da taglia da 120% mo era dil fatg ch'ins sto quintar cun in augment dils cuosts sil sector dil scolaesser sustegn la cumissiun da gestiun la proposta dalla suprastanza communal da fixar la cumpart communal tenor art. 8, al. 1 sin frs. 250.--.

Decisiun

Cun 11 encunter 1 vusch renviescha il cussegl da vischnaunca la proposta da cussegliera Emerita Flepp. La contribuziun tenor art. 8, al. 1 vegn fixada sin frs. 250.--.

Decisiun

Cun 11 encunter 1 vusch decida il cussegl da vischnaunca d'approbar la revisiun totala dil regulativ per il survetsch dentari da scola.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

5. Credit per la cumpra d'ina maschina per il menaschi tecnic (messadi nr. 50-2009/2012)

Gerau Iso Mazzetta

Sco giu informau tier la tractaziun dil preventiv 2012, basegna il menaschi tecnic ina maschina per dismetter la neiv dils passapeis, cun dar special'attenziun als pedunzs entras procurar per vias e sendas segiras. Quei ei era vegniu ofniau a caschun dalla tractaziun dil preventiv 2012 ella seduta dils 11 da november 2011.

Da principi duei la rumida da neiv sin las vias vegnir surdada ad interpresas privatas. La vischnaunca duei seconcentrar sin la rumida da passapeis e la tgira dallas sendas. La maschina sto perquei ademplier oravontut quels basegns.

La maschina sto saver ademplier tut ils basegns dils differents menaschis communalis. Plinavon ei era vegniu sclariu ina collaboraziun cun auters partenaris. Cun la vischnaunca da Tujetsch dat ei ina pusseivladad en connex cun la senda Garmischeras. La Claustra che posseda ina semeglionta maschina, vul buca seligiar cun in contract, stat denton a disposiziun per in'incarica u l'otra.

Dil reminent disponan era las vischnauncas vischinontas dalla medema maschina. Quei levgescha la pusseivladad da brattar singuls urdeins.

Debatta d'entrada

Cusseglhier Alfred Spescha

"En connex cul messadi nr. 50 che tracta la cumpra d'ina maschina pil menaschi tecnic per la summa da frs. 175'000.-- hai jeu fatg suandontas ponderaziuns:

En il messadi san ins denter auter seperschuader che la maschina dalla marca Holder dispona dallas pusseivladads per la dismessa da neiv e da segar pastgets. Plinavon d'ina completaziun cun ulteriura iseglia per bugnar, d'in taglianeiv e pusseivladad d'in cundrez da better sablun sin sendas e passapeis.

Ein in crie da neiv che manca en l'enumeraziun dall'iseglia sco era tut las autras pusseivladads suramenziunadas cuntenidas en la summa da frs. 175'000.--?

Plinavon interessescha ei mei da tgei prestaziun che quella maschina dispona? Jeu partel dil fatg, che la maschina seigi d'empalar entras in sistem electronic, il qual pretenda a miu manegiar in manischunz qualificau, tgei che vul dir ch'ei fuss pauc prudent sche differents emploiai carrassen cun quei vehichel. Eis ei previu da retrer la maschina d'ina fatschenta indigena a basa da cundiziuns egualas? Sin tgei termin sa la maschina vegnir furnida?"

Gerau Iso Mazzetta

Il crie da neiv, sco era l'iseglia per segar pastgets ein cunteni ella summa indicada el messdi. Sin fundament digl equipament sa la maschina vegnir cumpletada cun in taglianeiv ed in indrez da stiarner sal e glera. Cunquei che las vischnauncas cunfinontas disponan dalla medema maschina, eis ei pusseivel da brattar certs moduls denter las vischnauncas. Quei fatg plaida ulteriuramein per la cumpra da quella maschina. Igl ei previu d'envidar las intrepresas indigenas d'offerir la furniziun dalla maschina. Il termin da furniziun ei aunc aviarts. Secapescha pli spert e pli bugen.

Cusseglie Heinrich Berther

En connex cun la cumpra da quella maschina eis ei giustificau, sch'ins riguarda las interpresas indigenas. Pertuccont la rumida da neiv gaudan ils pedunzs absoluta prioritad. Perquei sto la rumida da neiv sils passapeis esser denter 25 entochen 30% pli intensiva che sin via.

Turisticamein fuss ei secapescha fetg bi, sch'ins savess mantener passapeis alvs. Quei ei denton a vesta dallas relaziuns sin noss'altezia strusch pusseivel. Rumiass ins buca ils passapeis da funs, stuess ins quintar cun glatscheras ni cun buglia.

President communal

Tier quella damonda da credit va ei specialmein per la cumpra d'ina maschina. Ils detagls dil vehichel mo era las damondas organisatoricas ston vegnir surschadas als responsabels dil menaschi. Il cussegl duei seconcentrar sin las damondas essenzialas.

Ei vegn fatg negina proposta da buca entrar, aschia ch'il cussegl da vischnaunca tracta la fatschenta en detagl.

Discussiun da detagl

Cusseglie Heinrich Berther

Il cussegl da vischnaunca duei sefatschentar da damondas strategicas e buca cun detagls che pertuccan il menaschi. La vischnaunca ha da garantir in survetsch public da qualitat a favur dalla populaziun. Ord quella vesta ei la cumpra dalla maschina giustificada, schegie che certs aspects economics plaidan in auter lungatg. Denton eis ei da cundiziunar ch'ils passapeis hagian emprema prioritad. El udess denton aunc bugen il meini dalla cumissiun da gestiun.

Cusseglie Victor Flepp, president dalla cumissiun da gestiun

En connex cun la cumpra da maschinas setschenta adina puspei la damonda sch'ins less privatisar certas incaricas. Tgei consequenzas ha quei denton pil menaschi e tgei sliigiaziun ei la pli efficianta? Per garantir in cert survetsch public eis ei necessari da metter a disposiziun ils indrezs adattai. En quei senn sustegn la cumissiun da gestiun la proposta dalla suprastonza communal.

Gerau Iso Mazzetta

La maschina previda dispona d'ina prestaziun da rodund 70 forzas cavagl (PS). Per saver occupar la maschina tenor basegns eis ei denton buca pusseivel che mo in manischnunz meini quella maschina.

Cusseglie Robert Cajacob

La fatschentada presenta dalla suprastonza communal ei in basegns. Las persunas che manischeschan la maschina ston vegnir scoladas leusunter. En connex cun la damonda tgi che va cun la maschina stat era la segirtad da quels manischnunz ed il temps da lavur. Las sururas che singuls collaboraturs dil menaschi tecnic han prestau igl unviern vargau, savessen periclitir la segirtad.

President communal

Quei ein damondas da tempra generala che ston vegnir sliadas el menaschi.
La vischnaunca ei obligada da procurar ch'il temps da lavur e la segirtad
vegnien observai.

Cusseglie Flavio Murer

Ei la collaboraziun cun la Claustra sclarida?

Gerau Iso Mazzetta

La damonda dalla collaboraziun ei vegnida discussiunada. La Claustra ei
prompta da segidar, denton buca da seligiar cun surprender singulas incaricas.
La vischnaunca sto denton saver sefidar che las incaricas surdadas vegnen
exequidas tenor termin.

Decisiun

*Cun 11 encunter 0 vuschs ed in'abstenziun conceda il cussegl da vischnaunca
in credit da frs. 175'000.-- per la cumpra d'ina maschina per rumir la neiv dils
passapeis.*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

6. Credit per la sanaziun dil parcadi Centrum (messadis nr. 46- e 46.1-2009/2012)

Gerau Iso Mazzetta

Las pretensiuns digl uffeci da construcziun bassa dil cantun lubeschan buca pli grondas reducziuns dils cuosts. Cul project previu savein nus realisar supplementarmein dus parcadis per carrs. Enviers il project primar han ins strihau il plaz da seser culs stabiliments d'informaziun.

En cass ch'ins decida la varianta semplia eis ei buca necessari da remplazzar la fundaziun il parcadi. Las retschercas han mussau che quella ei aunc en uorden.

Cussegliaer Giusep Columberg

Eis ei vegniu ponderau da crerar untgidas da fermada pil bus local? Eis ei da quintar ch'il cantun fetschi pretensiuns pertuccont crear talas inslas?

Gerau Iso Mazzetta

Enteifer il vitg (innerorts) vegnan fermadas dil bus en via toleradas. En cass ch'il cantun pretendess talas inslas, fuss quei pusseivel ella sbuccada dalla Via Sogn Sigisbert.

Decisiun

Cun 9 encunter 3 vuschs decida il cussegl da vischnaunca da:

- 1. conceder in credit da frs. 380'000.-- per la sanaziun dil parcadi Centrum;*
- 2. suttametter quei conclus tenor art. 21, lit. c dalla constituziun communal al referendum facultativ.*

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 30-2009/2012
Seduta dils 9 da november 2012

---

7. Direcziun communal (messadi nr. 51-2009/2012)

President communal

La creaziun d'ina direcziun communal ei reglada en art. 43 dalla constituziun communal. Il cussegl da vischnaunca ha repetidamein incaricau la suprastanza communal da realisar quei niev sistem organisatori. La fatschenta ei s'entardada per differents motivs. Ussa eis ella denton madira per la tractaziun el cussegl da vischnaunca.

L'idea d'ina direcziun communal ei vegnida instradada da Markus Feltscher anteriur president communal da Favugn e da Jon Domenic Parolini, president communal da Scuol. In tschappel vischnauncas grischunas applichescha quei model. La cumissiun predeliberonta per la revisiun dalla salarisaziun ha pretendiu ch'il model d'ina direcziun communal vegni presentaus ton pli spert. La suprastanza communal ha ademplier quella incarica. Per la preparaziun dalla nova sligiazion ha ella consultau Heiri Mannhart, ch'ha rimnau grondas experientschas cun la funsiun dils menaschis technics da Panaduz cun Razén. El ha intercurretg da rudien il menaschi tecnic e presentau bunas sligiazions.

Igl ei previu da crear il post d'in cau dil menaschi tecnic. Da l'autra vart vegn ei desistiu d'in luvrer forestal. Ina piazza meins qualificada vegn remplazzada entras ina qualificada. Il diember da persunal resta sco entochen dacheu. Ei vegn a duvrrar in cert temps avon che l'organisaziun previda vegn cuntonschida.

Ina midada essenziala sedat ei tier las immobilias. Leu vegn ins ad empruar da nezegiar meglier las sinergias avon maun.

Sco menziunau el messadi, pretenda l'introducziun d'ina direcziun communal era ina nova repartiziun dils departaments e dallas spartas che ston vegnir adattada allas relaziuns semidadas cun la finamira da formar departaments cun incricas pli cumpactas (p.ex. scolaziun e giuventetgna, fatgs socials ni forestalesser ed agricultura). La repartiziun actuala dils departaments exista gia dapi decennis, sebasa sin casualitads ni constellaziuns persunalas e sto vegnir adattada. La nova repartiziun dils departaments vegn suttamessa al cussegl da vischnaunca per enconuschientscha ella seduta constitutiva dil schaner 2013.

Ei sa esser ch'ins sto evtl. sin fundament dallas experientschas fatgas revegnir ad in u l'auter punct e far las midadas necessarias. Quei vegn denton a semussar el decuors dil temps.

Debatta d'entrada

Cunquei ch'il cussegl da vischnaunca ei gia entaus ella fatschenta croda la discussiun davart la debatta d'entrada.

Discussiun da detagl

Cusseglie Clemens Berther

Ei fa plascher che la suprastanza communal ha preparau aunc a temps il statut per la direcziun communal. Cunquei ei la restructuraziun dallas autoritads communalas terminada. Ei resta denton il giavisch che las refuormas instradas e presentadas dalla suprastanza communal vegnan persequitadas vinavon ed era realisadas. El giavischa ch'ei vegni communicau cura che las restructuraziuns ein realisadas definitivamein.

Cusseglie Flavio Murer

Ei satisfatgs che las directivas dalla cumissiun predeliberonta han purtau fretg en aschi cuort temps. Cun quei instrument eis ei pusseivel da descargar specialmein la suprastanza communal da lavur operativa.

Las difficultads dalla realisaziun dalla direcziun communal schai el detagl. El supplichescha da prender serius la restructuraziun prevedida, quella porscha la pusseivladad da crear ina vischnaunca fetg moderna cun cundiziuns fenomenalas.

Cusseglie Heinrich Berther

Cun la nova organisaziun eis ei pusseivel da crear estructuras che vegnan era applicadas ell'economia privata. La suprastanza communal vegn el futur a saver seconcentrar sin fatschentas strategicas e delegar ils detagls operativs alla direcziun. Da gronda muntada ei ina nova repartiziun dallas incaricas respectivamein da formar departaments tenor novs criteris.

Cunzun il departament da scolaziun vegn ad esser confruntaus cun damondas strategicas difficilas. Igl ei buca exlaus che la scola media a Mustér vegn buca a survivor las strategias previstas en connex cun la revisiun dalla lescha da scola. Quei muntass era ina gronda reducziun dalla qualidad da viver per nossa vischnaunca, sco era ina sperdita economica per la regiun.

Cunquei che l'indemnisaziun dil cantun per las scolas succeda el futur buca pli tenor il diember dils scolasts, mobein sin fundament dil diember da scolars, sto la vischnaunca quintar cun ina reducziun marcanta dallas contribuziuns respectivamein cun in augment net dils cuosts da tochen frs. 250'000.--.

Decisiun

Cun 12 encunter 0 vuschs pren il cussegl da vischnaunca enconuschientscha dalla restructuraziun organisatoria e dil reglament per la direcziun communal.

Presidenta dil cussegl da vischnaunca

Engrazia grondamein alla Claustra per la hospitalitad e pil refrestg che vegn purschius suenter la seduta. Cunquei ch'il temps ei s'avanzaus, vegn la tractaziun dallas ulteriuras fatschentas cuntinuada gliendisdis, ils 12 da november alla 20¹⁵ uras.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
La presidenta: Igl actuar:

Rita Huonder-Tenner

Ervin Maissen